

INGLIZ TILINING TO‘LA-TO‘KIS DUNYO TILIGA AYLANISHI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Ilmiy rahbar: Yuldasheva F.F

*O‘zbekiston davlat jahon tillari
universiteti katta o‘qituvchisi*

Talaba: Xazratova Farzona Aliyorovna

O‘zDJTU 2-bosqich talabasi

Annotasiya : Mazkur maqolada ingliz tilining qanchalik ahamiyatga egaligi va uning rivojlanib borish bosqichlari, innovatsiyadagi yuqori o‘rni va qanday qilib xalqaro tilga aylanganligi haqida ma‘lumot beriladi.

Abstract: In this article provides information about the importance of the English language and the stages of its development, its high place in innovation and how it became an international language.

Аннотация: В этой статье представлена информация о важности английского языка и этапах его развития, его высоком месте в инновациях и о том, как он стал международным языком.

Kalit so‘zlar: ommaviy axborot vositalari, xalqaro til, kelt qabilalari, bosma nashrlar, lotinlar qo‘lyozmalar, uyg‘onish davri, investitsiya fondlari, xalqaro bitimlar, inqilob; mass media, international language, Celtic tribes, printed matter, Latin manuscripts, Renaissance, investment funds, international agreements, revolution; средства массовой информации, международный язык, кельтские племена, печатная продукция, латинские рукописи, Возрождение, инвестиционные фонды, международные соглашения, революция;

Siz biron bir sababga ko‘ra ingliz tilini o‘rganmoqdasiz, lekin bu xalqaro aloqalar tili bo‘lganligi sababli emas. U filmlar yaratadi, mashhur musiqalarni yozadi, boshqa mamlakatlardagi sayyohlar bilan muloqot qiladi, xalqaro diplomatik uchrashuvlar va boshqa ko‘plab tadbirlarni o‘tkazadi. Dunyodagi har qanday mamlakat pasportidagi ism ingliz tiliga tarjima qilinadi. Lekin nima uchun aynan ingliz tili? Buni aniqlaylik. Nufuzli davlatlar Gollivud dunyodagi eng yirik film fabrikasidir. Amerika va Britaniya ommaviy axborot vositalari butun dunyoda tan olinadi va hurmat qilinadi. Ingliz va amerikalik san‘atkorlar butun dunyoda tinglanadi. Xalqaro til tabiiy ravishda ushbu mamlakatlarning ta‘siriga tushdi. Nima uchun bugungi kunda inglizlar hukmronlik qilayotganini aniqladik. Keling, bir necha asrlar oldin orqaga qaytib, nima uchun bunday bo‘lganligini bilib olaylik. Qachon ingliz tili xalqaro til bo‘lib qoldi va unga boshqa til aralashishi mumkinmi?

Britaniya O‘rta asrlarga qadar ingliz tili hozirgi zamon polyak yoki turk tillari bilan bir xil edi. Buyuk Britaniya darhol kuchli davlatga aylanmadi. Dastlab, bu Rim

imperiyasidan boshlab, boshqa xalqlar tomonidan ushlab turilgan kuchsiz kelt qabilalari edi. O'sha paytda xalqaro til lotin tili edi. Bu olimlar, diplomatlar va boshqa millatlar bilan tez-tez aloqada bo'lganlar uchun qulay edi. O'sha davrdagi eng ma'lumotli odamlar ruhoniylar va rohiblar bo'lganligi sababli, lotinlar qo'lyozmalar shaklida va hatto bosma nashrlar paydo bo'lgandan keyin ham tarqalishi tabiiydir. Uyg'onish davri o'zgarishga olib keldi. XVII-XVIII asrlarda Angliya iqtisodiy va harbiy kuchga ega bo'ldi. Endi ingliz kemalari Yevropaning savdo yo'llarini, Hindiston, Shimoliy Amerika, Avstraliya, ko'plab Afrika mamlakatlari ustidan nazoratni amalga oshirmoqda. Britaniya imperiyasining hukmronligi yaqqol namoyon bo'lmoqda. Va xalqaro savdo uchun qaysi universal tilni ishlatish kerakligi haqida savol tug'ilganda, shubhasiz.

AQSh, Ispaniya, Gollandiya, Fransiya va Germaniya terma jamoalari o'zaro kelishuvga erishishdi. Katta geografik kashfiyotlar davrida zamonaviy AQSh hududini faol mustamlaka qilish boshlandi. Muhim hududlar ispanlar tomonidan, boshqa qismi fratsuz va gollandiyaliklar tomonidan xususiylashtirildi. Qanday bo'lmasin, deyarli har qanday yevropaliklar Yangi Dunyoda ozgina vakillikka ega edilar. Dastlab ispanlar va inglizlar fransuzlarni quvib chiqarishdi va bugungi kunda ular faqat Kanadaning ba'zi viloyatlarida qoldi. AQSh mustaqillik urushi boshlanishi bilan global o'zgarishlar boshlandi. Fransiya va boshqa Yevropa davlatlari inqilobni Angliyani tiyib turish va uning yanada kuchayishiga yo'l qo'ymaslik uchun qo'llab-quvvatlashga tayyor edilar. Va muvaffaqiyatga erishdi. Birinchidan, sharqiy qirg'oq mustaqillikka erishdi, keyin ozodlik jangchilari Ispaniya yerlariga yetib borguncha uzoqroq va g'arb tomon harakatlanishdi. Shu sababli, inglizlar o'z ta'sirini ota-ona mamlakatlariga qarzdorligi aniq. Ilgari Buyuk Britaniya yirik imperiya bo'lib, hududlari bir necha qit'alarda bo'lgan. AQSh bugun siyosiy, iqtisodiy va madaniy jihatdan ta'sirchan mamlakat. Bu vaqtga kelib, Meksika ham o'z mustaqilligini e'lon qildi va hozirda AQSh mustamlaka yerlarini emas, balki kontinental qo'shnilarining hududlarini zabt etmoqda. XIX asrning o'rtalariga kelib, AQSh eng yaxshi hududlarni egallab oldi. Keyin, Britaniya Kanada shimol tomonni, Meksika esa qurg'oq janubni egalladi. Yevropani zaiflashtirgan jahon urushlaridan so'ng, Qo'shma Shtatlar yanada ta'sirchan bo'lib qoldi va tez orada ustunlik paydo bo'ldi. Esperanto Shu bilan birga, XIX asrning oxirida, polshalik bir shifokor, yangi "Esperanto" tilini o'ylab topish g'oyasini olg'a surdi. U grammatik va leksik jihatdan sodda, o'rganish uchun iloji boricha qulay bo'lishga va'da berdi. Har qanday mamlakatning fuqarosi tomonidan o'zlashtiriladigan qoidalar, talaffuz va urg'u uchun minimal qoidalar va istisnolar mavjud emas. U boshqa Yevropa tillariga xos xususiyatlarga ega edi: polyak, fransuz, italyan, rus tilidan ozgina ... Esperanto xalqaro tilga aylanishi kerak edi (lingvo internacia, esperantoning o'zi gapiradi). Bugungi kunda ona tilida so'zlashuvchilar juda kam. Uning tarafdorlari dunyoni yangi tilni yaratish va qo'llab-quvvatlashni xohlashiga ishontira olmadilar.

Nega, qachon ingliz hamma uchun mos keladi? Buni o'rganish qiyinroq bo'lishi mumkin, ammo hech bo'lmaganda bu juda qiziqarli.

Ingliz tili muhimligicha qolaveradimi? Ehtimol, ha. Uning ta'siri faqat o'sadi. Internet va global bozorning rivojlanishi bilan mamlakatlar tobora ko'proq o'zaro aralashib ketmoqdalar. AQShda paydo bo'lgan ma'lumotlar darhol butun dunyoga tarqalmoqda. Filmlar, kitoblar, ommaviy axborot vositalari - barchasi tarjima qilinadi va mahalliy bozorda xizmat ko'rsatadi. Ammo asl nusxasi ingliz tilida qoladi. So'nggi bir necha o'n yilliklarda "qarzlilar" sonining ko'payishini hisobga olgan holda, turli xalqlar tobora keng tarqalgan lug'atga ega bo'lib, ko'pincha tarixiy ingliz tiliga ega.

Foydalangan Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil, 17-bet;
2. Ingliz tilidan amaliy foydalanish - Maykl Svan, 110-bet;
3. Stylistics of literary text. Ashurov.D.U.Galieva. M.R, 58-bet;